

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA NEOLOGIZMLARNING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI

Nazarova Sevinchoy Umarbekovna
Urganch RANCH texnologiya universiteti

ANNOTATSIYA (O‘ZBEKCHA)

Mazkur maqolada ingliz va o‘zbek tillarida neologizmlarning shakllanish xususiyatlari qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Globallashtiruv, raqamli texnologiyalar va madaniyatlararo kommunikatsiya jarayonlari yangi leksik birliklarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘lmoqda. Tadqiqotda neologizmlarning hosil bo‘lish usullari: affiksatsiya, kompozitsiya, qisqartma, o‘zlashma va kalkalash jarayonlari tahlil qilindi. Natijalar ingliz tilida neologizmlar asosan ichki so‘z yasash imkoniyatlari orqali shakllanishini, o‘zbek tilida esa o‘zlashma va kalkalash ustunligini ko‘rsatadi. Tadqiqot o‘zbek tilida neologizmlarni tizimlashtirish va standartlashtirish zarurligini asoslaydi.

Kalit so‘zlar: neologizm, leksikologiya, so‘z yasalishi, o‘zlashma, kalkalash, ingliz tili, o‘zbek tili.

ABSTRACT (ENGLISH)

This article presents a comparative analysis of the formation features of neologisms in English and Uzbek languages. Globalization, digital technologies, and intercultural communication have significantly contributed to the emergence of new lexical units. The study analyzes major word-formation processes such as affixation, compounding, abbreviation, borrowing, and calquing. The results show that neologisms in English are mainly formed through internal word-formation mechanisms, whereas Uzbek relies heavily on borrowing and calquing. The research emphasizes the necessity of standardizing neologisms in the Uzbek language.

Keywords: neologism, lexicology, word formation, borrowing, calque, English, Uzbek.

АННОТАЦИЯ (РУССКИЙ)

В данной статье проводится сравнительный анализ особенностей формирования неологизмов в английском и узбекском языках. Глобализация, цифровые технологии и межкультурная коммуникация способствуют появлению новых лексических единиц. В исследовании рассматриваются основные способы словообразования: аффиксация, словосложение, аббревиация, заимствование и калькирование. Результаты показывают, что в английском языке неологизмы формируются преимущественно за счёт внутренних ресурсов языка, тогда как в узбекском языке преобладают

заимствования и калькирование. Подчеркивается необходимость стандартизации неологизмов в узбекском языке.

Ключевые слова: неологизм, лексикология, словообразование, заимствование, калькирование, английский язык, узбекский язык.

KIRISH

Til jamiyat bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan dinamik tizimdir. Jamiyatdagi har bir ijtimoiy, iqtisodiy va texnologik o‘zgarishlar yangi so‘zlar — neologizmlarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘ladi.

XXI asrda raqamli texnologiyalar, internet va global kommunikatsiya rivojlanishi natijasida ingliz tilida minglab yangi so‘zlar yuzaga kelmoqda. Ushbu birliklarning katta qismi boshqa tillarga, jumladan o‘zbek tiliga ham kirib kelmoqda [1: 24].

Maqolaning maqsadi ingliz va o‘zbek tillarida neologizmlarning shakllanish xususiyatlarini qiyosiy tahlil qilishdan iborat.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda qiyosiy-tahliliy va tavsifiy metodlardan foydalanildi. Material sifatida ingliz va o‘zbek tillaridagi zamonaviy internet manbalari, ilmiy maqolalar va OAV matnlari tanlab olindi.

Neologizmlar quyidagi guruhlariga ajratildi:

- affiksatsiya
- kompozitsiya
- qisqartma
- o‘zlashma
- kalkalash

NATIJALAR

Tahlil natijalariga ko‘ra ingliz tilida neologizmlar asosan ichki til imkoniyatlari orqali hosil bo‘ladi:

- *webinar* (web + seminar)
- *netizen* (internet + citizen)
- *blogger*
- *fintech*

Bu birliklar ingliz tilining morfologik imkoniyatlari asosida shakllangan [2: 61].

O‘zbek tilida esa neologizmlar asosan tashqi ta’sir orqali shakllanadi:

- *bloger*
- *startup*
- *podkast*
- *marketpleys*

Kalkalash asosida:

- sun'iy intellekt
- masofaviy ta'lim
- elektron hukumat

MUHOKAMA

Ingliz tili global aloqa tili sifatida yangi so'zlarni yaratishda ichki imkoniyatlardan keng foydalanadi. Shu sababli unda neologizmlar tez va tizimli shakllanadi [3: 112].

O'zbek tilida esa yangi leksik birliklar asosan o'zlashmalar hisobiga boyib bormoqda. Bu holat tilning tez rivojlanayotgan texnologik sohalarga moslashuv jarayonini aks ettiradi.

Biroq ayrim terminlarning parallel variantlarda qo'llanishi (blogger/blogger, startap/start-up) terminologik noaniqlikni keltirib chiqaradi.

XULOSA

Ingliz va o'zbek tillarida neologizmlar shakllanishida sezilarli farqlar mavjud. Ingliz tilida ichki so'z yasash ustun bo'lsa, o'zbek tilida o'zlashma va kalkalash asosiy rol o'ynaydi.

Shu sababli o'zbek tilida neologizmlarni standartlashtirish va yagona me'yoriy tizimni ishlab chiqish dolzarb vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge University Press.
2. Yule, G. (2020). *The Study of Language*. Cambridge University Press.
3. Katamba, F. (2018). *English Words: Structure, History and Usage*. Routledge.
4. Jackson, H. (2019). *Lexicology: An Introduction*. Routledge.
5. Hojiyev, A. (2010). *Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati*. Toshkent.
6. Rahmatullayev, Sh. (2019). *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. Fan.